

Štátny pedagogický ústav

Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov s vývinovými poruchami učenia (VPU) v strednej škole

Doplnok k Vzdelávaciemu programu pre žiakov s vývinovými poruchami učenia

(ISCED 3)

Vypracovala: PaedDr. Alena Štihová, PhD.

Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov s vývinovými poruchami učenia (VPU) v strednej škole - doplnok k Vzdelávaciemu programu pre žiakov s vývinovými poruchami učenia (ISCED 3) schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2011-11209/27407:1-914 dňa 31. augusta 2011 s platnosťou od 1. septembra 2011.

OBSAH

1. Ciele výchovy a vzdelávania žiakov s VPU
2. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov s VPU v triede spolu s ostatnými žiakmi školy (v školskej integrácii)
 - 2.1 Prijímanie žiaka s VPU na vzdelávania v strednej škole
 - 2.2 Formy organizácie a organizačné podmienky výchovy a vzdelávania žiakov s VPU
 - 2.3 Poznámky k učebnému plánu
 - 2.4 Personálne zabezpečenie
 - 2.5 Všeobecné zásady hodnotenia žiaka s VPU
3. Odporúčania pre vypracovanie školského vzdelávacieho programu

Výchova a vzdelávanie žiakov s VPU v stredných školách sa uskutočňuje v školskej integrácii, t. j. v triede alebo výchovnej skupine spolu s ostatnými žiakmi školy podľa § 94 ods.1 písm. b) bod 2 a § 2 písm. s) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 245/2008 Z. z.“)

1. Ciele výchovy a vzdelávania žiakov s VPU

Žiaci s VPU v strednej škole plnia rovnaké ciele vzdelávania ako ostatní žiaci na príslušnom stupni vzdelávania.

Cieľom vzdelávania žiakov s VPU v strednej škole je pripraviť žiakov na vstup do pracovného procesu alebo na vzdelávanie na akejkoľvek vyššej odbornej škole alebo vysokej škole s prihliadnutím na schopnosti a možnosť vykonávať zvolenú profesiu.

Pri plnení všeobecných cieľov vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach sa zohľadňujú individuálne osobitosti žiakov s VPU v takom rozsahu, aby konečné výsledky vzdelávania žiaka s VPU zodpovedali profilu absolventa príslušného stupňa vzdelávania s prihliadnutím na VPU.

2. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov s VPU v triede spolu s ostatnými žiakmi školy (v školskej integrácii)

Ak je VPU žiaka takého charakteru, že je potrebné mu vytvoriť špeciálne podmienky na vzdelávanie, takýto žiak má špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, je v škole evidovaný ako žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a je vzdelávaný v školskej integrácii.

V strednej škole je žiak s VPU vzdelávaný podľa individuálneho výchovno - vzdelávacieho programu (ďalej len „IVVP“) podľa § 94 ods. (1) písm. b) bod 2. zákona č. 245/2008 Z. z. vypracovaného na základe záverov a odporúčaní z odborných vyšetrení vykonaných v školskom zariadení výchovného poradenstva a prevencie (ďalej len „školské poradenské zariadenie“).

Odborné vyšetrenia (psychologické a špeciálnopedagogické), povinné písomné vyjadrenie k školskej integrácii (začleneniu) pre riaditeľa školy, systematickú odbornú starostlivosť o žiaka s VPU, metodickú pomoc učiteľom strednej školy, spoluprácu so zákonnými zástupcami žiaka a s učiteľmi školy pri tvorbe IVVP uskutočňuje centrum špeciálno-pedagogického poradenstva (ďalej len „ČŠPP“) alebo centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (ďalej len „CPPPpP“).

Ak v škole pracuje školský špeciálny pedagóg, systematickú odbornú starostlivosť o žiaka s VPU, metodickú pomoc učiteľom strednej školy, spoluprácu so zákonnými zástupcami žiaka a s učiteľmi školy pri tvorbe IVVP a spoluprácu s príslušným školským poradenským zariadením zabezpečuje školský špeciálny pedagóg.

Povinnou súčasťou dokumentácie je Návrh na prijatie žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do špeciálnej školy, špeciálnej materskej školy, do základnej školy a do strednej školy (ďalej len „Návrh na prijatie“).

Podmienky pre zabezpečenie školskej integrácie žiaka s VPU v strednej škole sú:

- a) zabezpečenie odbornej špeciálnopedagogickej alebo logopedickej starostlivosti v spolupráci s ČŠPP alebo CPPPpP alebo so školským špeciálnym pedagógom alebo so školským logopédom
- b) zabezpečenie priestorových a organizačných podmienok v rozsahu a kvalite zodpovedajúcej individuálnym potrebám. To znamená najmä používanie špeciálnych

metód, postupov, foriém vyučovania, organizačných úprav a kompenzačných pomôcok v miere podľa druhu a závažnosti konkrétnej VPU a prispôsobenie procesu hodnotenia vzdelávacích výsledkov. Tieto opatrenia sa uvádzajú v IVVP žiaka.

Žiak sa vzdeláva podľa rámcového učebného plánu príslušnej školy a má vypracovaný IVVP, ktorý je v súlade so vzdelávacím programom pre žiakov s VPU.

Pri tvorbe IVVP sa odporúča využívať rámcový obsah špecifických predmetov individuálna logopedická intervencia (ILI) a rozvíjanie špecifických funkcií (RŠF), a to v súlade s výsledkami odbornej špeciálnopedagogickej a logopedickej diagnostiky konkrétneho žiaka s VPU.

IVVP vypracováva škola (triedny učiteľ - po konzultácii s vyučujúcimi vyučovacích predmetov, ktorých sa budú špecifiká vzdelávania žiaka týkať v najvyššej miere v spolupráci so špeciálnym pedagógom, prípadne s ďalšími zainteresovanými odborníkmi podľa potreby (napríklad v spolupráci s CŠPP alebo CPPPaP), pričom sa v priebehu školského roka môže upravovať a dopĺňovať podľa aktuálnych špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb žiaka. Zmeny je potrebné konzultovať so všetkými zainteresovanými odborníkmi a oboznámiť s nimi zákonného zástupcu žiaka a samotného žiaka. IVVP podpisuje riaditeľ školy, triedny učiteľ, špeciálny pedagóg a zákonný zástupca žiaka alebo samotný žiak strednej školy.

IVVP sa aktualizuje podľa požiadaviek ročníka a aktuálneho stavu žiaka.

Ak je žiakovi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami potrebné prispôbiť obsah a formy vzdelávania v jednom alebo viacerých vyučovacích predmetoch, vypracuje vyučujúci daného predmetu v spolupráci so špeciálnym pedagógom ako súčasť IVVP *Úpravu učebných osnov konkrétneho predmetu*. Ide o úpravu obsahu vzdelávania žiaka, nie o redukciu obsahu učiva. Zahŕňa najmä postupnosť krokov pri preberaní učiva príslušného predmetu. Úprava učebných osnov predmetu, ktorá je súčasťou IVVP, sa vypracováva len pre tie vyučovacie predmety, v ktorých žiak nemôže postupovať podľa učebných osnov daného ročníka.

Riaditeľ školy zodpovedá za vytvorenie podmienok v zmysle odporúčaní uvedených v správe z odborného vyšetrenia.

Pri vzdelávaní žiaka s VPU je nevyhnutná úzka spolupráca školy a rodiny, vytvorenie atmosféry spoločnej zodpovednosti a ujasnenia cieľov i postupov vedúcich k ich dosiahnutiu.

V priebehu vzdelávania je potrebné pomôcť žiakovi s VPU pri jeho profesionálnej orientácii a tým prispieť k jeho úspešnému sociálnemu začleneniu.

2.1 Prijímanie žiaka s VPU na vzdelávanie v strednej škole

Pri organizácii prijímacieho konania sa v prípade žiakov s VPU postupuje v súlade s § 65 ods. 2 zákona č. 245/2008 Z. z., podľa ktorého sa forma prijímačky skúšky pre žiaka určuje s prihliadnutím na jeho diagnózu, pričom sa vychádza z odporúčaní školského poradenského zariadenia, v starostlivosti ktorého je žiak evidovaný.

O prijatí žiaka s VPU rozhoduje riaditeľ školy na základe písomnej žiadosti zákonného zástupcu a písomného vyjadrenia školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie (CŠPP alebo CPPPaP), vydaného na základe jeho odborného vyšetrenia a pred prijatím do školy poučí jeho zákonného zástupcu o všetkých možnostiach vzdelávania jeho dieťaťa. (§ 61 zákona č. 245/2008 Z. z.)

V prípade potreby môže príslušné CŠPP alebo CPPPaP priamo, alebo na základe podnetu školy, vyžadovať aj odbornú lekársku diagnostiku (neuroológ, psychiater, foniater, ORL), resp. diagnostiku iného odborného zdravotníckeho zamestnanca.

Vzhľadom k narušeným schopnostiam žiaka vyplývajúcim z VPU, je potrebné pri výbere druhu a zamerania strednej školy pre žiaka s VPU zvoliť takú, ktorú má daný žiak predpoklady zvládnuť a na základe získanej odbornej kvalifikácie sa uplatniť na trhu práce.

Riaditeľ školy informuje v prvom kontakte rodičov o podmienkach prijatia (písomná žiadosť rodiča, správy z odborných vyšetrení z príslušného školského poradenského zariadenia, spolupráca so školským špeciálnym pedagógom alebo školským logopédom).

Ak sa špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby žiaka prejavujú po jeho prijatí do strednej školy a žiak ďalej navštevuje školu, do ktorej bol prijatý, jeho ďalšie vzdelávanie ako vzdelávanie žiaka s VPU sa mu zabezpečí po predložení písomnej žiadosti zákonného zástupcu žiaka o zmenu formy vzdelávania a kompletom vyplnení Návrhu na prijatie s podpismi všetkými povinne podpisujúcimi.

2.2 Formy organizácie a organizačné podmienky výchovy a vzdelávania žiakov s VPU

Pre žiaka s VPU možno zvoliť tú formu výchovy a vzdelávania podľa § 54 zákona č. 245/2008 Z. z., prostredníctvom ktorej mu možno zabezpečiť získanie príslušného stupňa vzdelania pre neho prijateľným spôsobom.

Pri organizácii podmienok v jednotlivých formách vzdelávania žiakov s VPU je potrebné postupovať individuálne podľa výsledkov špeciálnopedagogickej (najvhodnejšie logopedickej) diagnostiky a v spolupráci so zákonnými zástupcami žiaka, školským logopédom alebo školským špeciálnym pedagógom a príslušným školským poradenským zariadením.

Podľa potreby môže so žiakom na vyučovacích hodinách pracovať školský špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg alebo školský logopéd a to individuálne alebo v skupinách podľa individuálneho vzdelávacieho programu žiaka. Obsah, formy a postup vyučovania konzultuje s príslušným učiteľom.

Odbornú starostlivosť môže špeciálny pedagóg alebo logopéd žiakovi poskytovať aj v ČŠPP alebo v CPPPaP.

2.3 Poznámky k učebnému plánu

Rámcové učebné plány pre žiakov s VPU sú rovnaké ako pre ostatných žiakov strednej školy.

V individuálnych prípadoch je možné využiť oslobodenie žiaka od vzdelávania sa v jednotlivých vyučovacích predmetoch alebo ich častí podľa § 5 ods. 4 písm. c) zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Pri vydaní rozhodnutia postupuje riaditeľ podľa § 5 ods. 1 a 2 vyhlášky MŠ SR č. 282/2009 Z. z. o stredných školách, t. j. žiaka nemožno oslobodiť od povinných predmetov, ktoré majú rozhodujúci význam pre odborné zameranie absolventa, pričom tieto povinné predmety určuje riaditeľ strednej školy - zvyčajne sú to všetky povinne maturitné predmety pre príslušný druh a typ strednej školy a maturitné predmety, ktorý si žiak zvolí ako maturitné.

Rozhodnutie riaditeľa sa opiera individuálne o výsledky špeciálnopedagogickej alebo logopedickej diagnostiky, vyjadrenie rodičov a pedagogickej rady. Tomuto žiakovi sa odporúča využívať ušetrené hodiny na posilnenie výučby iného predmetu (napr. prvého cudzieho jazyka), ktorého obsah učiva sa nemení.

2.4 Personálne zabezpečenie

Okrem povinného personálneho zabezpečenia uplatňovaného v každej škole podľa štátneho vzdelávacieho programu je potrebné, aby v škole, v ktorej sú vzdelávaní žiaci s VPU, pôsobil aj školský špeciálny pedagóg alebo školský logopéd.

Učiteľ, školský logopéd, školský špeciálny pedagóg a psychológ tvoria tím rovnocenných odborníkov.

Školský špeciálny pedagóg

Školský špeciálny pedagóg vykonáva odborné činnosti v rámci špeciálnopedagogickej diagnostiky, individuálnej a skupinovej terapie, výchovno-vzdelávacej činnosti v strednej škole priamo počas vyučovania i mimo vyučovania žiakom, ktorí majú pre svoje komunikačné, mentálne, senzorické, somatické alebo sociálne danosti alebo pre VPU špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby. Pravidelnú odbornú pomoc poskytuje najmä žiakom v školskej integrácii, môžu ju poskytovať aj žiakom s vnútornou alebo sociálnou dispozíciou narušeného vývinu pri jeho príznakoch (preventívna odborná činnosť).

Poskytuje špeciálnopedagogické poradenstvo a konzultácie zákonným zástupcom žiakov a pedagogickým zamestnancom škôl a školských zariadení.

Školský logopéd

Školský logopéd vykonáva odborné činnosti v rámci logopedickej intervencie deťom a žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou a VPU. Poskytuje odborné poradenstvo a konzultácie zákonným zástupcom detí alebo žiakov a pedagogickým zamestnancom škôl a školských zariadení.

V prípade nízkeho počtu žiakov s VPU v jednotlivých stredných školách sa odporúča, aby riaditelia viacerých stredných škôl v spolupráci so zriaďovateľom zabezpečili potrebnú starostlivosť svojim žiakom s VPU prostredníctvom jedného školského špeciálneho pedagóga alebo logopéda.

2.5 Všeobecné zásady hodnotenia žiaka s VPU

- Pri hodnotení učebných výsledkov žiaka s VPU učiteľ rešpektuje jeho psychický a fyzický zdravotný stav, druh a závažnosť poruchy, ktorá má vplyv na úroveň a výsledky práce žiaka v príslušnom predmete.
- Učiteľ posudzuje učebné výsledky žiaka objektívne a primerane náročne, pričom prihliada na jeho vynaložené úsilie, svedomitosť, záujmy a na predpoklady jeho ďalšieho vzdelávania alebo uplatnenia v pracovnom procese. Pri hodnotení učebných výsledkov žiaka kladie dôraz na jeho individuálne schopnosti, ktoré sú základom jeho pracovnej a sociálnej integrácie.
- Podrobnosti, podľa ktorých je potrebné postupovať pri hodnotení a klasifikácii konkrétneho žiaka, poskytuje školské poradenské zariadenie, ktoré mu zabezpečuje odbornú starostlivosť.
- O spôsobe a možnostiach hodnotenia a klasifikácie triedny alebo vyučujúci učiteľ informuje zákonného zástupcu žiaka s VPU a samotného žiaka.
- Pri hodnotení žiaka s VPU učiteľ taktne posudzuje prejavovanie jeho vedomostí nielen v porovnaní so spolužiakmi žiaka, ale najmä v porovnaní s predchádzajúcimi výkonmi samotného žiaka.

3 Odporúčania pre vypracovanie školského vzdelávacieho programu

Školský vzdelávací program (ŠkVP) poskytuje stredným školám možnosť profilovať svoje zameranie, ale aj prispôbovať sa potrebám a záujmom žiakov v nich vzdelávaných.

Pri tvorbe ŠkVP sa odporúča využívať rámcový obsah špecifických predmetov individuálna logopedická intervencia (ILI) a rozvíjanie špecifických funkcií (RŠF), a to

v súlade s výsledkami odbornej špeciálnopedagogickej a logopedickej diagnostiky konkrétneho žiaka s VPU.

V záujme eliminácie prejavov VPU sa na strednej škole odporúča v rámci IVVP alebo prostredníctvom špecifického predmetu zaradenie tréningu stratégií učenia.

Voliteľné hodiny špecifických predmetov zameraných na nápravu VPU alebo na tréning stratégií učenia v školskom vzdelávacom programe môžu byť delené.